

YHTEENKUULUVUUS SUOMALASEEN
YHTEISKUNTAAN JA OMAAN KOULU- TAI
TYÖYHTEISÖÖN

Peruskoulun aikana muuttamisen ja koulun vaihtamisen
vaikutukset nuorten kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen

Vähäkoski Anniina
Kandidaatintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2019

Tiivistelmä

YHTEENKUULUVUUS SUOMALAISEEN YHTEISKUNTAAN JA OMAAN KOULU- TAI TYÖYHTEISÖÖN

Peruskoulun aikana muuttamisen ja koulun vaihtamisen vaikutukset nuorten kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen

Anniina Vähäkoski

Yhteiskuntapolitiikka

Kandidaatintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Timo Anttila

Syksy 2019

Sivumäärä 25 + lähteet

Yhteenkuuluvuus on yksilölle merkittävä tunne. Yhteenkuuluvuuden tunteen kokematta jääminen saattaa aiheuttaa muun muassa heikompaa koulumenestystä tai yleistä onnettomuutta. Myös muuttamisella tai koulun vaihtamisella peruskoulun aikana on huomattu olevan negatiivisia vaikutuksia yksilölle. Tässä tutkimuksessa paneudutaan peruskoulun aikaisten muuttojen tai koulunvaihtojen vaikutuksiin koettuun yhteenkuuluvuuden tunteeseen joko suomalaista yhteiskuntaa tai omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan. Tutkimus on toteutettu ristiintaulukoimalla vuoden 2017 nuorisobarometrin aihepiiriä koskettavien kysymysten vastauksia. Hypoteesin mukaan mitä useammin on muuttanut tai vaihtanut koulua, sitä heikompaa yhteenkuuluvuutta yksilö kokee sekä yhteiskuntaan että omaan yhteisöön. Tämä hypoteesi saa tukea, mutta myös vastustusta kaikkein eniten muuttaneiden ja koulua vaihtaneiden kokiessa eniten erittäin kiinteää yhteenkuuluvuutta erityisesti omaa yhteisöään kohtaan.

Avainsanat: *yhteenkuuluvuus, peruskoulu, nuoret, muutto, koulun vaihto, nuorisobarometri*

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Taulukot

1. Johdanto.....	3
2. Teoreettinen viitekehys	5
2.1 Taustoitusta aiemman tutkimuksen kautta.....	5
2.2 Yhteenkuuluvuuden merkitys	11
3. Aineisto, metodit ja tutkimuskysymys.....	13
3.1 Aineisto - nuorisobarometri.....	14
3.2 Tutkimuskysymys.....	16
3.3 Metodina ristiintaulukointi	17
4. Analyysi	18
5. Johtopäätökset	24
Lähteet	26
Liite 1.....	27

Taulukot

Taulukko 1 Muutot ja koulunvaihdot peruskoulun aikana luokiteltuna kahteen suhteessa koettuun yhteenkuuluvuuteen suomalaista yhteiskuntaa tai omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan

Taulukko 2 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten koulunvaihtojen määrän mukaan

Taulukko 3 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten muuttojen määrän mukaan

Taulukko 4 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten koulunvaihtojen ja sukupuolen mukaan

Taulukko 5 Äidin koulutustason vaikutus lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöään kohtaan

Taulukko 6 Äidin koulutustason ja koulunvaihtojen yhteisvaikutus lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöään kohtaan

1. Johdanto

Tämä kandidaatintutkielma paneutuu etsimään mahdollisia yhteyksiä yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisen ja peruskoulun aikana muuttamisen tai koulun vaihtamisen välillä.

Aion tutkia, onko peruskoulun aikana muuttamisella ja/tai koulun vaihtamisella vaikutusta yksilön kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen omaa koulu- tai työyhteisöä ja suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Päädyin tähän tutkimuskysymykseen, sillä tieto muuttamisen ja koulun vaihtamisen negatiivisista vaikutuksista monilla elämän osa-alueilla herätti kiinnostukseni sen mahdollisista vaikutuksista erityisesti yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Esimerkiksi Ristikari ym. (2016, 84) tuovat julki positiivisen lineaarisen yhteyden muuttojen ja hyvinvointiongelmien välillä.

Nuorisobarometrin mukaan useat koulunvaihdot aiheuttavat useammin kiusatuksi joutumista, luokalleen jäämistä, hankaluutta ystävien saamisessa tai ylipäättään huonoa kouluviihtyvyyttä (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 26). Useampi kuin kaksi kolmesta tuntee kuuluvansa kiinteästi koulu- tai työyhteisöönsä, ja seurantatietojen valossa yhteenkuuluvuuden tunne on nyt verrattain kiinteää (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 95). Toisaalta kuitenkin noin yksi kolmesta ei tunne kiinteää yhteenkuuluvuutta ja siitä tulisi olla huolissaan, sillä yhteenkuuluvuuden tunteen merkitystä yksilölle ei tulisi aliarvioida.

Yhteenkuuluvuuden tunteen puuttumisella voidaan olettaa aiemman tutkimuksen valossa olevan negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Hyvinvoinnin eri ulottuvuudet ovat monin tavoin yhteydessä toisiinsa (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 123). Kuten aiheesta aiemmin tehdystä tutkimuksesta käy ilmi, muutoilla ja koulunvaihtamisilla on (usein negatiivisia) vaikutuksia yksilöön useilla elämän eri osa-alueilla. Useiden koulunvaihtojen myötä muotoutuneet yksilöiden rikkonaiset opintopolut suurentavat kokonaan vaille opintopaikkaa tai tutkintoa jäämisen riskiä (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 26).

Hyvinvoinnin useista eri ulottuvuuksista juuri yhteenkuuluvuuden tunteen tutkiminen sai kiinnostukseni heräämään, sillä sen vaikutus yksilön yleiseen hyvinvointiin tuntuu olevan hyvin merkittävää (kts. Välijärvi 2017, 18). Mielestäni on siis syytä tutkia vaikuttaako koulun vaihtaminen tai muuttaminen nuorten hyvinvointiin. Varsinainen hypoteesini

olettaa, että mitä enemmän muuttoja tai koulunvaihtamisia yksilöllä on takanaan, sitä heikompaa yhteenkuuluvuutta hän kokee. Mikäli hypoteesi osoittautuu validiksi, tulisi tulevaisuudessa kiinnittää entistä enemmän huomiota esimerkiksi kiusaamiseen puuttumisen keinoihin, joista esimerkiksi koulun vaihtamista käytetään usein ratkaisuna. Huomiota tulisi kiinnittää myös niiden nuorten hyvinvointiin, jotka peruskoulun aikana joutuvat vaihtamaan esimerkiksi pienestä kyläkoulusta suureen kaupunkikouluun alakoulusta yläkouluun siirtyessään (kts. esim. Kuronen 2010). Tämän tutkielman analyysiosiossa ei kuitenkaan varsinaisesti keskitytä muuttojen tai koulun vaihtamisen syihin, vaan ainoastaan muuttajien välisten yhteyksien etsimiseen ja tutkimiseen.

Tutkielman aineistona toimii vuoden 2017 nuorisobarometrin aineistosta poimitut aihetta sivuavat kysymykset ja niiden vastaukset. Yksilön omaan arvioon kokonaisvaltaisesta yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisesta elämänsä aikana saattaa vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti vastaajan tämänhetkinen elämäntilanne. Siksi nuorisobarometrin yksi rajoitus tätä aihetta tutkittaessa on, että suurin osa vastaajista ei enää kyselyn toteuttamishetkellä opiskele peruskoulussa (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 130). Esimerkiksi mielekäs opiskelupaikka saattaa nostaa vastaajan arviota omasta tilanteestaan. Tarkoituksena on kuitenkin tutkia, osoittautuuko peruskoulun aikana muuttamisen tai koulun vaihtamisen takia muodostunut yhteenkuuluvuuden tunteen kokeminen tai sen puuttuminen mahdollisesti yksilön koko loppuelämää positiivisesti tai negatiivisesti määritteleväksi tekijäksi.

Vuoden 2017 nuorisobarometrissa tuotiin esille kiinnostus yhteenkuuluvuudesta suomalaista yhteiskuntaa kohtaan, sillä ilmiön todettiin kertovan koko yhteiskunnan eheydestä. Toisaalta yhteenkuuluvuuden kokeminen suomalaista yhteiskuntaa kohtaan katsottiin olevan niin kokonaisvaltainen asia, ettei sitä voida palauttaa mihinkään tiettyyn ilmiöön ajankohtaisuudestaan tai tärkeydestään huolimatta. (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 95.) Oletettavasti peruskoulun aikana muuttaminen tai koulun vaihtaminen ei voi mitenkään selittää koko ilmiötä, eikä sen puuttumistakaan. Kuitenkin hypoteesini mukaan se voi olla yksi selittävästä osatekijöistä yhteenkuuluvuuden tunteen kokemiseen tai sen kokematta jäämiseen.

2. Teoreettinen viitekehys

Teoreettinen viitekehys muodostuu aiemmasta yhteenkuuluvuuden merkityksestä tehdystä tutkimuksesta, sekä tarkemmasta *yhteenkuuluvuus* -termin määritelmästä. Aiempi tutkimus muodostuu muun muassa yhteenkuuluvuuden merkityksestä yksilölle ja sukupuolten eroista sen kokemisessa. Yhteenkuuluvuuden merkitystä avataan vielä syvemmin osiossa 2.2.

2.1 Taustoitusta aiemman tutkimuksen kautta

Suomi nuorten kasvuympäristönä -raportissa todettiin aikaisemman tutkimuksen lapsuuden ja nuoruuden aikaisten muuttomäärien yhteydestä myöhempään hyvinvointiin ja siten myös yhteenkuuluvuuteen, tulevan pääasiassa Pohjois-Amerikasta vailla varsinaista yhteneväistä kuvaa näiden yhteydestä (Ristikari ym. 2016, 84). Oleellinen kysymys koko tutkimuksen kannalta onkin, onko yhteenkuuluvuuden tunteen puuttuminen sosiaalinen ongelma. Näin oletettavasti on, sillä useassa tutkimuksessa (kts. esim. Hännikäinen 2004) yhteenkuuluvuuden puute rinnastuu muihin sosiaalisiin ongelmiin. Itsessään ja yksinään sen puute ei välttämättä ole merkittävän suuri ongelma, mutta se on usein muiden ongelmien syy tai seuraus.

Vuoden 2015 PISA oppilaskyselyn tuloksissa ei huomattu yhteyttä yhteenkuuluvuudella ja oppilaan menestymisellä tiedollisissa tehtävissä, mutta voimakkaimmin yhteenkuuluvuutta kouluun kohtaan kokevat olivat keskimääräistä tyytyväisempiä elämäänsä yleisesti (Väljärvi 2017, 18). Nuorisobarometrissa peruskoulun aikaisten muuttojen osoitettiin olevan yhteydessä heikkoon koulumenestykseen sekä myöhempään koulutustasoon, taustalla kuitenkin huomautettiin muuttojen lisäksi vaikuttavan laajemmat kasvuympäristön tekijät (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 27). Edellisen kappaleen väitteeseen viitaten, yhteenkuuluvuus, muutot tai muutkaan tekijät yksinään eivät voi selittää monimutkaisia sosiaalisia ilmiöitä. Niiden yhteisvaikutuksesta voi kuitenkin syntyä kompleksisia ilmiöitä, joista nyt pyrin erottamaan tutkimuksen kohteeksi

yhden osatekijän, yhteenkuuluvuuden, kuitenkin irrottamatta sitä täysin kontekstistaan ja muut mahdolliset vaikuttimet koko ajan huomioon ottaen. Edellä mainitun PISA kyselyn tuloksesta voidaan osoittaa, ettei yhteenkuuluvuuden tunne tai sen puuttuminen oletettavasti ole välittömässä yhteydessä koulumenestykseen, vaikka eniten yhteenkuuluvuutta tuntevat ovatkin tyytyväisimpiä elämäänsä yleisesti ottaen. Otaksutaan kuitenkin yleisen hyvinvoinnin tuottavan myös parempia tuloksia koulussa, joten yhteenkuuluvuus hyvinvoinnin rakentamisen osatekijänä voi siis hyvinkin olla vaikuttimena koulumenestykseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran yhteistyössä toteuttama raportti *25 ikävuoden seuranta vuonna 1987 syntyneistä nuorista aikuisista "Suomi nuorten kasvuympäristönä"* (Ristikari ym. 2016) paljasti lapsuuden ja nuoruuden aikaisilla muuttomäärillä olevan merkittäviä vaikutuksia yksilöihin monilla elämän eri osa-alueilla. Raportissa esitettiin prosentuaalisia eroja 25 ikävuoteen mennessä alle viisi kertaa muuttaneiden, 6 – 10 kertaa muuttaneiden ja yli 10 kertaa muuttaneiden miesten ja naisten välillä. Eniten muuttaneilla koulupudokkuus, mielenterveyden ongelmat ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluiden käyttö, tuomioistuimen asettamat tuomiot ja kodin ulkopuolelle sijoitetuksi tuleminen oli yleisintä eli prosentuaalisesti suurinta ja vähiten muuttaneilla pienintä. (Ristikari ym. 2016, 84 – 85.)

Edellä mainitussa raportissa selitykseksi tarjottiin runsaiden muuttojen olevan lapsen ja nuoren hyvinvointia kuormittava tekijä, sillä asuinpaikan muuttuessa myös kasvuympäristö muuttuu, entinen kaveripiiri katoaa, vanhempien tukiverkot muuttavat muotoaan sekä harrastusporukat ja päiväkotit tai koulu vaihtuvat (Ristikari ym. 2016, 84 – 85). Tämä selitys on yksi olennaisimmista, jonka pohjalta aihetta on perusteltua lähteä ylipäättään tutkimaan. Oletettavasti jatkuva sosiaalisten verkostojen muutos aiheuttaa stressiä ja epävarmuutta yksilön elämään ja sen myötä vähentää myös yhteenkuuluvuuden kokemista.

Ilpo Kurosen väitöskirjassa *Peruskoulusta elämänkouluun: ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen* selvitettiin ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten koulusuhteen rakentumista peruskoulussa, sekä haastateltujen elämäkulun rakentumista peruskoulun jälkeen (Kuronen 2010, 323). Poimin tutkimuksesta aihettani sivuavia haastateltavien kokemuksia ja kommentteja selventääkseni yhteenkuuluvuuden tunteen merkitystä (tai merkityksettömyyttä) tarkemmin. Seuraavaksi esittelen joitakin näistä poiminnoista.

Ville on hyvä esimerkki useista koulujen vaihdoista, tiheään tapahtuneet muutokset elämän olosuhteissa tekivät koulunkäynnistä vuoristorataa. Vanhempien erosta seurasi toistuvat muutot kotipaikkakunnalta toiselle sekä koulujen ja kaverien jatkuva vaihtuminen. Ville itse kertoi jatkuvien muuttojen olevan *iso juttu*, ala-asteajasta muodostui niiden takia rikkonainen. Yläasteen loppupuolella jälleen yksi muutto vei isoon ja vieraaseen kouluun ja johti Villen torjutuksi ja kiusatuksi. Useilla haastateltavista käännekohtat liittyivätkin vaihdoksiin pienten kyläkoulujen ja isojen kaupunkikoulujen välillä, johon usein liittyi olennaisesti myös kiusaaminen. Esimerkiksi Outilla, jonka käännekohtaan liittyi kolmannella luokalla vanhempien ero, äidin poismuutto ja koulukiusaamiseen puuttumisen myötä koulun vaihto pieneen kyläkouluun. Myöhemmin kiusaaminen jatkui kaupunkiin muuttamisen myötä yläasteella isossa koulussa. Outi arvioi itse käännekohtakseen vanhempien eron ja koki, että ensimmäinen koulun vaihtaminen oli sujuvaa ja oli ratkaisuun tyytyväinen, mutta isän kanssa paikkakunnan vaihtaminen oli huonompi ratkaisu. Myös Markoa koetteli jatkuva kiusaaminen ja yläasteelle vieraaseen isoon kouluun siirtymisen myötä kiusaamisen jatkuminen ja väkivaltainen toiminta, josta seurasi koulusta erottaminen ja puolen vuoden jakso psykiatrisessa sairaalassa seitsemännellä luokalla. Uudessa koulussa aloittaminen jakson jälkeen ja kiusaamisen loppuminen aloittivat myönteisen kehityksen Markon elämässä. Negatiivisia kehityskulkuja koki myös esimerkiksi Miia, joka kuvailee muuttoa kaupunkiin ja siirtymistä isoon kouluun kolmannella luokalla koko elämän romahduttavaksi käännekohtaksi, josta lopulta seurasi koulupudokkuus kahdeksannen luokan jälkeen. Anna ja Virpi kärsivät yläasteella yhteisöllisyyden puutteesta ja sen myötä koulunkäyntiin sitoutuminen oli

heikkoa. Joonas arvioi positiiviseksi käännekohtakseen koulun vaihtamisen yläasteella, jonka myötä kiusaaminen väheni ja elämä kääntyi positiivisempaan suuntaan. Anna ei kokenut käännekohtia, vaikka vaihtoi koulua ja sen myötä myös kavereita kolmesti alasteen aikana. Ulla kuvaili muuttoaan kolmannella luokalla tärkeimmäksi muutokseksi koulu-urallaan ja koki kuitenkin, että sen ikäisenä pystyi vielä hyvin sopeutumaan muutokseen. (Kuronen 2010, 172 – 178.)

Nämä ovat poimintoja tapahtumista, jotka nuoret kokivat käännekohtiksi elämässään. Kuronen (2010, 286) kuvailee käännekohtia elämänsä muutoksiksi, joissa tapahtui jotain uutta, odottamatonta ja yllättävää, joka vaikutti merkittävästi elämänsä kehityssuuntaan. Kuronen (2010, 71 – 72) viittaa Anna Röngän sekä Michael ja Marjorie Rutterin tutkimustuloksista tekemäänsä yhteenvetoon epäsuotuisan kehityskulun myönteisistä käännekohtista, jonka mukaan tekijöitä tai kaistoja, jotka antavat nuorelle mahdollisuuden päästä paremmalle kaistalle epäsuotuisasta elämänsäkulusta on useita. Aiheeni kannalta olennaisia näistä ovat esimerkiksi onnistumisen kokemukset ja uudet mahdollisuudet ja roolit esimerkiksi muuton ja koulun vaihdon myötä. (Kuronen 2010, 71 – 72.)

Nostin väitöskirjasta esiin vain esimerkkejä, joihin liittyi muutto tai koulun vaihtaminen tuodakseni esille, miten eri tavalla nuoret näihin suhtautuivat ja miten erilaisia vaikutuksia koulun vaihtamisella tai muutoilla voi olla. Esimerkeissä korostuivat myös pienistä alakouluista isoihin yläkouluihin siirtyminen. Sisällytin nämäkin esimerkit, sillä nuorisobarometrin haastattelutilanteissa ei määritelty mitään koulunvaihtamisella tarkalleen ottaen tarkoitetaan, joten haastateltavan oman tulkinnan mukaan koulunvaihtamisessa saattaa olla yksinkertaisesti kyse siirtymisestä alakoulusta eri yläkouluun (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 26). Tämä seikka tulee pitää mielessä analyysiosion tulkintoja tehdessä.

Tuodaan esille mahdollisia eroja myös sukupuolittain. Tyttöillä ja pojilla havaittiin samanlainen yhteys peruskoulunaikaisten muuttojen ja heikon koulumenestymisen välillä, huolimatta siitä vaihtuiko muuton yhteydessä myös koulu (Pekkarinen ja

Myllyniemi 2017, 27). PISA oppilaskysely 2015 (Väljærvi 2017, 5 – 7) osoittaa poikien olevan merkittävästi tyytyväisempiä elämäänsä. Oppilaskyselyn perusteella suomalaiset pojat kokivat myös selvästi voimakkaammin yhteenkuuluvuutta kouluunsa, kuin tytöt (Väljærvi 2017, 18). Nuorisobarometrin 2017 mukaan sukupuolittain vertaillen yhteenkuuluvuuden tiiviydessä ei ole merkittäviä eroja (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 96). Toisaalta esimerkiksi kouluterveyskyselyissä, joissa ei kysytä suoraan yhteenkuuluvuuden tunteesta, tytöt ovat poikia yksinäisempiä ja pojat kokevat keskimäärin helpommaksi olla oma itsensä ja ryhmän viihtyvän yhdessä (THL kouluterveyskysely 2017; Pekkarisen ja Myllyniemen 2017, 96 mukaan). Sukupuolierojen puuttuminen nuorisobarometrin tuloksissa kertoo siitä, että yhteenkuuluvuuden tunne on muutakin kuin sosiaalista viihtymistä (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 96). Hieman ristiriitaisten aiempien tutkimustulosten valossa on siis perusteltu näkökulma lähestyä aihetta myös sukupuolia vertaillen.

Nuorisobarometrissa (2017) huomattiin koulukiusaamisen, niin tekijöillä kuin uhreillakin, olevan syynä koulun vaihtamiseen, kun tarkastellaan samanaikaisesti koulunvaihtoja ja muuttoa. Yhteenkuuluvuuden huomattiin olevan heikolla tasolla erityisesti niillä pojilla, jotka ovat vaihtaneet koulua ilman, että perhe on muuttanut. Varsinkin poikien koulunvaihtojen taustalla saattaa olla sopeutumisvaikeuksia, jonka takia koulun vaihtamista tulisi aina harkita tarkkaan yksilön myöhemmän hyvinvoinnin ja oppimispolun kannalta. Nuorisobarometrissa nostettiin esille myös mielenkiintoinen näkökulma koulun vaihtojen syistä, ovatko lukuisat koulunvaihdot syynä koulussa koettuihin ongelmiin vai onko niin päin, että ongelmat itsessään aiheuttavat koulunvaihtoja. (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 26 – 27.) Tähänkään ongelmaan ei tämän tutkielman puitteissa pystytä juuri syventymään, mutta se antaa näkökulmaa yhteenkuuluvuuden merkitykselle. Yhteenkuuluvuuden puute voi olla kummankin tapauksen osatekijä. Koulua saattaa joutua vaihtamaan esimerkiksi sopeutumisongelmien tai kiusaamisen takia, joiden syntymiseen yhteenkuuluvuudella on suuri merkitys. Toisaalta jos koulun vaihto ei johdu koulussa koetuista ongelmista, vaan esimerkiksi perheen paikkakunnan vaihdoksesta, saattaa koulun vaihdosta itsessään seurata ongelmia sopeutumisessa uuteen ympäristöön ja

yhteenkuuluvuuden kokematta jäämistä. Muun muassa edellä mainituista syistä aihetta tutkitaan tässä tutkielmassa sekä muuttamisen, että koulunvaihtamisen kannalta.

Vanhempien koulutustason huomioiminen on myös mielenkiintoinen lähtökohta. Nuorisobarometrissa (2017) huomattiin peruskoulun aikaisten muuttojen olevan yhteydessä heikkoon koulumenestykseen vain matalasti koulutettujen vanhempien lapsilla, korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla muuttomäärät eivät vaikuttaneet koulumenestykseen. Monien koulunvaihtojen vaikutusta kouluviihtyvyyteen taas ei voitu selittää vanhempien koulutustasolla. Myös nuorisobarometrin aineiston rajoitteet otettiin huomioon, eikä tehty liian suoria johtopäätöksiä. Esimerkiksi koulumenestystä ei selitetty pelkillä muutoilla, vaan laajemmilla lapsuudenkodin tekijöillä, jotka johtuivat esimerkiksi vanhempien matalasta koulutuksesta. (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 27.)

Tässäkin tutkielmassa otetaan huomioon aineiston rajoitteet sekä tutkielman rajoitettu pituus tutkittaessa onko vanhempien, erityisesti äidin, koulutustasolla vaikutusta lasten kokemaan yhteenkuuluvuuteen. On perusteltua rajata tutkiminen pelkkään äitiin, koska aineistossa on erilliset muuttajat äidin ja isän koulutustasolle ja äidin koulutuksella on huomattu olevan enemmän vaikutusta lasten koulutusvalintoihin (kts. esim. Mikkonen ja Korhonen 2018). Miina Keski-Petäjä ja Mika Witting (2016) nostavat artikkelissaan esille isän koulutuksen vaikutuksien olevan samansuuntaisia kuin äidin, mutta erityisesti äidin koulutustason vaikutus jälkeläistensä koulutukselle on merkittävä, tytöillä vielä vahvemmin kuin pojilla.

On nykyään yleisesti melko hyväksytty ilmiö, että koulutus periytyy ja sen on jopa huomattu lisääntyneen viime vuosina. Pelkän perusasteen suorittaneille kasautuu herkemmin sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia ja matalasti koulutettujen lapset päätyvät keskimääräistä selvästi harvemmin korkea-asteelle (Keski-Petäjä ja Witting 2016). Hannu Karhunen ja Roope Uusitalo (2018) ovat tutkineet koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoa, jonka toteutuessa sosioekonomisella taustalla eikä vanhempien koulutustasolla olisi vaikutusta yksilön valitsemiin koulutuspolkuihin. Suomalainen korkeakoulusysteemi on laajentunut viimeisen 50 vuoden aikana, jonka oletettavasti pitäisi johtaa

mahdollisuuksien tasa-arvon parempaan toteutumiseen. Kuitenkin pitkälläkin aikavälillä mitattaessa yksilön taustatekijöihin liittyvät erot ovat kasvaneet, vaikka tasa-arvoistumiskehitys koulutuksen saralla ei ole varsinaisesti koskaan ehtinyt edes alkaa. (Karhunen ja Uusitalo 2018, 296 – 298; 303.)

Vanhempien koulutustaso näyttää vahvistavan lasten koulumenestystä, mutta ei välttämättä koulussa viihtymistä, joten tähänkin aihepiiriin syvennyttään analyysiosiossa. Jos yhteenkuuluvuuden kokeminen ei kulje käsi kädessä koulumenestyksen kanssa, onko vanhempien, erityisesti äidin, koulutustasolla lainkaan vaikutusta lastensa kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen?

2.2 Yhteenkuuluvuuden merkitys

Sanakirjamääritelmän mukaan (Longman Dictionary of Contemporary English 2003, 1747; Hännikäisen 2006, 126 mukaan)

”yhteenkuuluvuus (togetherness) on ’miellyttävä tunne, joka sinulla on ollessasi osa ryhmää, jossa ihmisillä on läheinen suhde toisiinsa”

eli yhteenkuuluvuuteen viitataan positiivisena tunteena. Yhteenkuuluvuus ei ole sama asia kuin yhteisöllisyys. Vaikka yhteisöllisyys edellyttääkin yhteenkuuluvuuden tunnetta, yhteenkuuluvuutta voidaan kokea olematta varsinaisesti minkään määritellyn yhteisön jäsen (Hännikäinen 2016, 126). Yhteenkuuluvuuden tunteen määrittelyssä ei myöskään mainita ystävyyttä yhteenkuuluvuuden tunteen elementtinä, eli yhteenkuuluvuutta voidaan tuntea ja ilmaista yksilöiden kesken olematta ystäviä toisen kanssa, vaikka näillä kahdella onkin yhtäläisyyksiä sekä teoreettisesti, että empiirisinä ilmiöinä (Hännikäinen 2016, 137).

Sarianna Reinikainen toteaa tutkimuksessaan Baumeisterin ja Learyn viittaavan useisiin teoreetikoihin (muun muassa Maslowiin sekä Freudiin) yleisesti hyväksytystä teoriasta, jonka mukaan ihmisillä on syntymästään lähtien voimakas tarve kuulua yhteen toisten ihmisten kanssa, *need to belong*, jonka tyydyttämiseen pelkkä vuorovaikutus sinänsä ei

riitä vaan se vaatii ohelleen aitoon välittämiseen perustuvan vahvan tunnesiteen yksilöiden välille. Reinikaisen mukaan Baumeister ja Leary nostavat esille myös ei niin perinteisen näkökulman, jonka mukaan yhteenkuuluvuuden tarve on yhtä perustavanlaatuinen kuin ravinnon tarve ja se jatkuu hallitsevana läpi elämän. (Baumeister & Leary 1995, viitattu lähteestä Reinikainen 2009, 157). Reinikainen (2009, 154 – 161) avaa yhteenkuuluvuutta vielä yksityiskohtaisemmin ja kompleksisemmin omassa viitekehyksessään, jota ei kuitenkaan tässä ole syytä avata tämän enempää.

Reinikainen (2009) tutki väitöskirjassaan nuorisokodissa asuneiden tyttöjen kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja sen myötä aikuisena selviämisestä. Nuorten yleisimmät ja voimakkaimmat tarpeet koskivat turvallisuuden, arvostuksen ja yhteenkuuluvuuden toteutumista. Nuorten omissa kertomuksissa eniten esille nousi juuri yhteenkuuluvuuden tunne, sekä puheen määrän perusteella, että koetun merkityksen avulla arvioituna. Reinikainen totesi ryhmäkotien tärkeimpänä tehtävänä olevan näistä tarpeista huolehtiminen. Niillä nuorilla, joilla ei ollut ennen nuorisokotiin muuttamista läheistä suhdetta aikuiseen, oli suurin tarve rakkauden ja yhteenkuuluvuuden kokemiseen. (Reinikainen 2009, 155-156; 189.)

Reinikaisen väitöskirjassa nousee esille yhteenkuuluvuuden tunteen puutteesta seuraavia ongelmia. Esimerkiksi naisten pysymistä väkivaltaisissa parisuhteissa saattaakin haettujen selitysmallien, kuten taloudellisten syiden tai jopa naisten masokismin sijaan edellä mainitun yhteenkuuluvuuden teorian mukaan selittää voimakas tarve kokea yhteenkuuluvuutta. (Baumeister & Leary 1995, Reinikaisen 2009, 158 mukaan). Lapsena tai nuorena kokematta jäänyt yhteenkuuluvuuden tunne saattaa heijastua pitkälle yksilön elämään negatiivisena tekijänä, josta ei välttämättä pääse koskaan irti ja jonka ei välttämättä edes tajua olevan syynä koettuihin ongelmiin.

Yhteenkuuluvuuden tunteen kokemisen positiivisia seurauksia on esimerkiksi oppimisen edistäminen. Hyvät suhteet opettajiin ja muihin oppilaisiin, kannustava ilmapiiri ja yhdessä tekeminen vahvistavat ryhmään kuulumisen tunnetta, sillä Kurosen (2010, 203) mukaan oppilas kokee oman asemansa kouluyhteisössä luokkahuonetyöskentelyn kautta.

Yhteenkuuluvuuden tunteella on positiivisia vaikutuksia ryhmän koheesiolle, joka innostaa oppilaita yhteisölliseen oppimiseen ja on siten tärkeä tekijä oppilaiden mielekkäälle oppimiselle (Hännikäinen 2016, 126 – 127). Oppilaiden yhteenkuuluvuus ei kuitenkaan määrity pelkästään koulunkäynnin sisällöistä. Kurosen (2010, 168) haastateltavista eräs menestyi koulun taitoaineissa kiitettävästi, mutta koki yhteenkuuluvuutta parhaiten koulun ulkopuolella. Yhteenkuuluvuuden tunne selitti vuoden 2015 PISA kyselyssä 13,6 % oppilaan tyytyväisyydestä omaan elämäänsä (Väljjarvi 2017, 18). Edellä mainittujen esimerkkien avulla voidaan vahvistaa väitettä yhteenkuuluvuuden tunteen muodostumisen ja sen vaikutusten moninaisuudesta.

Monilla oppilailta, joilla on elämässään menetyksiä tai ongelmia, kuten kiusaamista, on usein muita vertaisia, joiden kanssa yhteenkuuluvuutta koetaan. Esimerkiksi Kurosen (2010, 213; 228) tutkimuksessa ”yläasteella kyllästyneiksi” luokiteltujen haastateltujen asenne oli kouluvastainen, mutta he tunsivat yhteenkuuluvuutta samanhenkisten kanssa sosiaalisissa suhteissa. Yksilön omalla sisäisellä motivaatiolla näyttäisi nuorisobarometrin (2017, 96 – 97) mukaan olevan olennainen merkitys yhteenkuuluvuuden kokemiseen ja työssä tai opinnoissa viihtymiseen, ulkoisten tekijöiden, kuten muiden antamien suositusten tai sattumalta tehdyn alanvalinnan sijaan. Kiinteimmin yhteenkuuluvuutta tunsivat ne nuoret, jotka olivat toiveammattissaan tai toivomassaan koulutuksessa. Taustavaikuttajiksi esitettiin samantyylisten ihmisten taipumusta hakeutua tiettyihin ammatteihin ja opintoihin, sekä työn tai opintojen merkityksellisen sisällön lisäävän yksilön yhteenkuuluvuutta. (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 96-97.) Tämä on luonnollinen selitysmalli, sillä kuten aiemmin mainittu, yhteenkuuluvuudella ja onnellisuudella on vahva vaikutus toisiinsa.

3. Aineisto, metodit ja tutkimuskysymys

Tässä luvussa esitellään aineisto, tutkimuskysymykset ja metodit, joilla aihetta lähestytään. Tehtäväksi muodostui yhteenkuuluvuuden ja peruskoulun aikana muuttamisen tai koulunvaihtamisen välisten riippuvuussuhteiden tutkiminen vuoden

2017 Nuorisobarometrissa poimittujen aihetta käsittelevien kysymysten pohjalta ristiintaulukoinnin avulla. Osiossa 4 raportoin saatuja tuloksia taulukoiden avulla.

3.1 Aineisto - nuorisobarometri

Tämän tutkielman aineisto muodostuu vuoden 2017 Nuorisobarometrin tutkimusaineistosta ja analyysistä. Kyseessä on SPSS aineisto, jossa on 241 muuttujaa eli kysymystä, joista tutkielmaani valikoitui kuusi kappaletta. Muuttujat ovat sekä aineiston taustamuuttujia (esim. sukupuoli tai kuinka monta kertaa muuttanut peruskoulun aikana) että vastaajien omia arvioita kysytyistä aiheista (yhteenkuuluvuuden tunne). Käyttöoikeuden aineistoon sain yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta.

Nuorisobarometri on vuodesta 1994 vuosittain toteutettu kysely, joka mittaa 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita. Joka vuosi tartutaan ajankohtaisiin teemoihin, mutta tietyt kysymykset toistuvat vuosittain, jotta pidemmän aikavälin asennemuutosten tarkastelu on mahdollista. Vuoden 2017 nuorisobarometrin teemana oli osaaminen ja koulutus ja se tutki esimerkiksi sukupuolien välisiä eroja koulutuksessa, sekä elintason vaikutusta koulutuspolkuun. Nuorilta kysyttiin muun muassa koulussa opituista taidoista ja niille annetusta arvostuksesta, sekä suhteista toisiin nuoriin ja opettajiin ja kokevatko he kuuluvansa kouluyhteisönsä. (Nuorisobarometri 2017.) Nuorisobarometreissa on vuodesta 2004 mitattu yhteenkuuluvuutta eri sosiaalisiin yksiköihin kuten perheeseen tai ystäväpiiriin. Vuoden 2017 nuorisobarometrissa selvitettiin yhteenkuuluvuuden kehitystä ainoastaan suhteessa suomalaiseen yhteiskuntaan ja koulu- tai työyhteisöön. Nuorisobarometrin tulosten mukaan valtaosa oppilaista ja opiskelijoista tuntee kuuluvansa yhteisöönsä. (Pekkarinen ja Myllyniemi, 94-95). Vuoden 2017 aineisto valikoitui tähän tutkielmaan, koska se auttaa parhaiten vastaamaan tutkimuskysymyksiin keskittyessään juuri näihin edellä mainittuihin teemoihin.

Nuorisobarometrin tutkimusaineiston ovat toteuttaneet Nuorisoasian neuvottelukunta (Nuora) ja Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisobarometrin (tulokset) ovat toteuttaneet Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto ja Opetus- ja

kulttuuriministeriö ja toimittaneet Elina Pekkarinen ja Sami Myllyniemi. Tässä tutkimuksessa käytetään pääosin SPSS aineistosta poimittuja kysymyksiä vastauksineen, mutta myös nuorisobarometrasta tehdyn raportin tulokset toimivat apuna.

Kysely on toteutettu puhelinhaastatteluina ja sen kohderyhmänä olivat 15–29-vuotiaat Manner-Suomessa asuvat henkilöt. Aineisto on kerätty vuoden 2017 aikana. Otokoko oli 1902 nuorta, jotka valittiin kiintiöpoiminnalla kolmen kriteerin mukaan, jotka olivat sukupuoli, ikäluokat (15–19, 20–24, 25–29) ja äidinkieli (suomi, ruotsi, muu).

Haastatteluista kieltäytyneitä oli 6152, joista osa eksplisiittisesti ja osa implisiittisesti esimerkiksi jättämällä vastaamatta puheluun. On myös huomioitava tuloksia tulkittaessa, että taustamuuttajat on saatu pääasiassa nuorilta kyselyn aikana, eikä haettu rekisteristä, joten ne perustuvat nuorten omiin käsityksiin asiasta (esim. työssäkäyvän opiskelijan käsitys itsestään joko päätoimisena opiskelijana tai palkkatyöläisenä). (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 11.)

Aineiston perusteella voidaan toivottavasti tehdä johtopäätöksiä nuorten yhteenkuuluvuuden tunteiden kokemisesta, sillä ei-muuttaneiden (60,2 %) ja koulua vaihtamattomien osuudet (47,6 %) aineistosta olivat suhteellisen suuria. Kuitenkin näiden alkutietojen perusteella voidaan todeta melko monen nuoren muuttaneen ja vaihtaneen koulua peruskoulun aikana, joten aiheen tutkiminen on mahdollista.

Yhteenkuuluvuuden tunteesta koulu- tai työyhteisöä ja suomalaista yhteiskuntaa kohtaan kysyttiin asteikolla 1 – 5, jossa 1 = erittäin löyhästi tai ei ollenkaan, 2 = melko löyhästi, 3 = ei kiinteästi eikä löyhästi 4 = melko kiinteästi ja 5 = erittäin kiinteästi. Koulu- tai työyhteisöön ”en osaa sanoa” - vastauksia oli 38 ja suomalaiseen yhteiskuntaan 5, nämä rajattiin analyysistä pois. Muuttojen määrät jakautuivat välille 0 – 11 kertaa ja koulun vaihdot 0 – 12. Nämä kaksi muuttujaa luokiteltiin liian pienten ryhmien syntymisen estämiseksi, sillä esimerkiksi 5 kertaa tai enemmän muuttaneita oli yhteensä vain 21. Luokittelutapoja oli kaksi, ensin muuttajat jaettiin vain kahteen ”ei ole muuttanut/on muuttanut” ja ”ei ole vaihtanut koulua/on vaihtanut”. Laajempi luokittelu, jota käytettiin

molempiin muuttujiin, oli ”muuttanut/vaihtanut koulua”: 0 = ei yhtään kertaa, 1 = kerran, 2 = 2 – 3 kertaa ja 4 = vähintään neljä kertaa.

Viimeisenä ristiintaulukoinnin elaboraatiota varten luokiteltiin myös muuttuja äidin koulutustaso, jonka alkuperäiset vaihtoehdot: 1 = ammatillinen tutkinto, 2 = ylioppilastutkinto, 3 = opistoasteen tutkinto, 4 = korkeakoulututkinto, 5 = ei tutkintoa / peruskoulu, 6 = ei osaa sanoa, luokiteltiin kahteen: 1 = 2. aste / ei tutkintoa (N=1153) ja 2 = korkeakoulu (N=672). Tämä jaottelu mahdollisti vertailun matalasti ja korkeasti koulutettujen välillä. ”En osaa sanoa” - vastausten (N=77 eli 4 % vastanneista) ei nähty tuovan lisäarvoa tutkimukselle, joten ne rajattiin tarkastelusta pois. Karhusen ja Uusitalon (2018, 303) mukaan koulutustason muutosten takia on ongelmallista verrata yliopistotutkinnon suorittaneita koko muuhun väestöön, mutta tässä tehty karkea jaottelu korkeakoulutettuihin ja muihin pyrkii vain ottamaan huomioon mahdollisia yhteenkuuluvuuteen vaikuttavia lisätekijöitä, joita voitaisiin esimerkiksi tulevaisuudessa tutkia.

3.2 Tutkimuskysymys

Tarkoituksena on tutkia miten eri tavoin muuttaminen ja koulun vaihtaminen peruskoulun aikana vaikuttaa nuorten kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen omaa koulu- tai työyhteisöä, sekä suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Tärkein tutkimuskysymys on, löytyykö näiden kahden muuttujan väliltä ylipäätään mitään riippuvuutta. Mikäli yhteys löytyy, jatkokysymykseksi muodostuu *minkälaista* ja jos ei, niin pyritään löytämään selityksiä sille. Asetettu hypoteesi on, että muuttaminen ja/tai koulun vaihtaminen vaikuttaa negatiivisesti yksilön kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä suomalaista yhteiskuntaa, että omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan. Aion myös tutkia, löytyykö eroja naisten (N=931) ja miesten (N=971) välillä. Tutkimuskysymys tiivistettynä: *onko peruskoulun aikana muuttamisella ja/tai koulun vaihtamisella (negatiivista) vaikutusta yksilön kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen suomalaista yhteiskuntaa tai omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan?*

3.3 Metodina ristiintaulukointi

Ristiintaulukointi on metodi, jolla tutkitaan muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia. Ristiintaulukoinnin etuihin kuuluu mm. se, että voidaan havainnollisesti nähdä mahdolliset yhteydet kahden muuttujan välillä (Metsämuuronen 2011, 357). Käytännössä siis tutkitaan, muuttuuko tarkastelun kohteena olevan muuttujan jakauma erilaisilla selittävillä muuttujilla (KvantiMOTV 2004).

Ristiintaulukointi on alkeellisin keino pyrkiä havaitsemaan yhteyttä kahden eri muuttujan välillä (Metsämuuronen 2011, 358).

Aion tutkia, vaikuttaako selittävä muuttuja, eli peruskoulun aikana muuttaminen ja koulun vaihtaminen selitettävään muuttajaan eli yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Oletus on, että yhteenkuuluvuuden ja koulunvaihtamisen tai muuttamisen väliltä löytyy yhteys, muiden koulunvaihtoista tai muutoista johtuvien sosiaalisten ongelmien ohella. Hypoteesin mukaan mitä enemmän koulunvaihtoja tai muuttoja, sitä heikompaa koettu yhteenkuuluvuus on.

Mahdollisesti havaittuja yhteyksiä voidaan tutkia vielä tarkemmin ristiintaulukoinnin elaboraatiolla. Elaboratio on prosessi, jolla jo löytyneitä yhteyksiä pyritään tarkentamaan lisäämällä analyysiin lisätekijöitä (KvantiMOTV 2004), kuten tässä tapauksessa sukupuoli tai vanhempien, erityisesti äidin koulutustaso. Tutkitaan, onko sukupuolella vaikutusta koettuun yhteenkuuluvuuteen, jos takana on muuttoja tai koulun vaihtamisia. Tai muuttaako äidin koulutustaso saatuja tuloksia yhteenkuuluvuuden ja muuttamisen väliltä mahdollisesti löytyvissä yhteyksissä.

Ristiintaulukoinnin tilastollista merkitsevyyttä testataan ”khi toiseen” eli χ^2 -testillä. Käytännössä χ^2 -testissä tutkitaan odotettujen ja havaittujen frekvenssien eroja ja mikäli erot ovat tarpeeksi suuria voidaan tutkimuksesta todeta, ettei ole kyse pelkästä sattumasta (KvantiMOTV 2004.) Jotta voin pohtia χ^2 -testistä saatuja tulosten yleistettävyyttä perusjoukkoon eli kaikkiin suomalaisiin nuoriin, esitän saadut P-arvot, joiden avulla voidaan todistaa, onko tuloksissa kyse sattumasta vai ovatko tulokset tilastollisesti merkitseviä. Tilastollisella merkitsevyydellä on kolme tasoa, joista tähän

tutkimukseen merkitsevyytasoksi on valittu P-arvo 0,05, joka antaa tilastollisesti melkein merkitsevän tuloksen ja jossa todennäköisyys virhepäätelmään on 5% (KvantiMOTV 2004).

4. Analyysi

Taulukossa 1 muuttaminen ja koulun vaihtaminen peruskoulun aikana on luokiteltuna kahteen; onko muuttanut tai vaihtanut koulua, vai eikö ole. Taulukossa esitetään ristiintaulukoinnin tulokset näiden muuttujien välillä, sekä saadut χ^2 -testin tulokset, joista vain yksi (0.029) on tilastollisesti melkein merkitsevä (P arvo alle 0.05). Tämä tulos saatiin omaan koulu- tai työyhteisöön kuulumisen ja peruskoulun aikana koulun vaihtamisen välillä.

Taulukko 1 Muutot ja koulunvaihdot peruskoulun aikana (luokiteltuna kahteen) suhteessa koettuun yhteenkuuluvuuteen suomalaista yhteiskuntaa tai omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan

Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi suomalaisen yhteiskuntaan?	Muutitko peruskoulun aikana?		Vaihdotko koulua peruskoulun aikana?	
	En	Kyllä	En	Kyllä
Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	1,2 %	1,9 %	1,0 %	2,3 %
Melko löyhästi	6,4 %	9,4 %	7,5 %	9,0 %
Ei kiinteästi eikä löyhästi	16,7 %	14,0 %	16,8 %	14,4 %
Melko kiinteästi	50,0 %	48,2 %	49,0 %	48,7 %
Erittäin kiinteästi	25,8 %	26,4 %	25,7 %	25,6 %
		$\chi^2 = 0.130$		$\chi^2 = 0.324$
Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisösi?	En	Kyllä	En	Kyllä
Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	4,0 %	6,3 %	4,1 %	6,2 %
Melko löyhästi	10,1 %	8,6 %	9,9 %	7,9 %
Ei kiinteästi eikä löyhästi	16,0 %	13,6 %	14,8 %	16,1 %
Melko kiinteästi	46,9 %	47,2 %	49,6 %	42,3 %
Erittäin kiinteästi	23,0 %	24,3 %	21,5 %	27,6 %
		$\chi^2 = 0.198$		$\chi^2 = 0.029$

Taulukosta huomataan, että kaikissa ryhmissä yleisintä (42,3 % - 50 % vastanneista) on kokea yhteenkuuluvuutta melko kiinteästi sekä yhteiskuntaan että omaan yhteisöön. Tämä tulos tukee aiempaa tutkimusta (kts. esim. Pekkarinen ja Myllyniemi 2017), jonka mukaan yhteenkuuluvuuden kokeminen on nykypäivänä yleistä. Tähän tulokseen ei kuitenkaan tule tukeutua tai tyytyä, vaan ottaa huomioon myös tämä melko huomattava ryhmä, jotka kokevat yhteenkuuluvuutta vain melko löyhästi tai eivät lainkaan. Tilastollisesti melkein merkitsevästi ristiintaulukoinnin tuloksesta käy ilmi, että koulua vaihtaneissa on yli 6 prosenttiyksikköä enemmän yhteenkuuluvuutta omaan koulu- tai työyhteisönsä kokevia, kuin ei vaihtaneissa. Huomattavaa on myös, että erittäin löyhästi tai ei ollenkaan yhteenkuuluvuutta tuntevien ryhmä on suurempi muuttaneilla. Koulunvaihtaminen siis heikentää hieman yhteenkuuluvuutta omaan yhteisöön, mutta toisilla se myös vahvistaa sitä. Myös muissa ristiintaulukoinneissa tämä ilmiö toistuu. Muuttaneet ja koulua vaihtaneet tuntevat yhteenkuuluvuutta kiinteimmin, mutta toisaalta myös heikoiten. Lukuun ottamatta koulunvaihtamisen ja yhteiskuntaan kuulumisen välillä, jossa erittäin kiinteästi koettu yhteenkuuluvuus on lähes sama molemmilla ryhmillä (25,7 % ja 25,6 %).

Saatu tulos on osittain ristiriidassa aiemman tutkimuksen valossa muodostetun hypoteesin kanssa, jonka oletusten mukaan sosiaalisten piirien muuttuminen ja vaihtuminen on hyvinvointia kuormittava tekijä (Ristikari ym. 2016), ja joka siten vaikuttaisi myös koettuun yhteenkuuluvuuteen negatiivisesti. Tulos toisaalta tukee tätä hypoteesia, sillä muuttaneet ja koulua vaihtaneet kokevat heikoiten yhteenkuuluvuutta. Osaltaan tulosta voisi selittää aineiston rajoite, yksilön oma käsitys koulunvaihtamisen merkityksestä. Yllättävä tulos, johon seuraavaksi paneudutaan tarkemmin, on muuttaneiden ja koulua vaihtaneiden kokema erittäin kiinteä yhteenkuuluvuus.

Kuten aiemmin mainittu, nuorisobarometrin kyselyssä koulun vaihtamisen määritelmä jätettiin yksilön oman tulkinnan varaan. On siis vastaajien omaa tulkintaa, tarkoitettiin koulun vaihdolla vaihtamista kesken ala- tai yläkoulun, vai esimerkiksi vain siirtymistä alakoulusta eri yläkouluun. Kumpikin tulkinta on merkityksellinen, sillä kuten Kurosen (2010) väitöskirjasta kävi ilmi, monilla nuorilla kesken peruskoulun siirtyminen kyläkoulun

ja kaupunkikoulun välillä aiheutti sosiaalisia ongelmia. Aiemmin saatu tilastollisesti melkein merkitsevä tulos koulunvaihtojen ja omaan yhteisöön yhteenkuuluvuuden kokemisen väliltä osoitti, että koulun vaihtamisella on merkitystä koettuun yhteenkuuluvuuteen sekä positiivisesti, että negatiivisesti.

Seuraavaksi tutkitaan, onko koulun vaihtojen määrällä lisävaikutusta koettuun yhteenkuuluvuuteen. Ristiintaulukoimalla yhteenkuuluvuuden omaan yhteisöön ja koulunvaihtokerrat luokiteltuna neljään ei tullut tilastollisesti merkitsevää tulosta ($\chi^2 = 0.302$). Taulukosta 2 kuitenkin tämän aineiston kohderyhmän keskuudessa näkyy, että negatiivisin vaikutus on 2 – 3 kertaa koulua vaihtaneisiin, joista 6,6 % koki yhteenkuuluvuutta omaan koulu- tai työyhteisöön erittäin löyhästi tai ei ollenkaan. Myös aiemmin löydetty yllättävä tulos toistuu, vähintään 4 kertaa muuttaneet kokivat kaikista eniten (32 %) erittäin kiinteää yhteenkuuluvuutta.

Taulukko 2 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten koulunvaihtojen määrän mukaan

Vaihdotko koulua peruskoulun aikana?					
Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisösi?	En	Kerran	2 - 3 kertaa	Vähintään 4	$\chi^2 = 0.302$
Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	4,1 %	4,8 %	6,6 %	4,0 %	
Melko löyhästi	9,9 %	9,7 %	7,5 %	10,0 %	
Ei kiinteästi eikä löyhästi	14,8 %	14,0 %	15,4 %	20,0 %	
Melko kiinteästi	49,6 %	48,1 %	43,6 %	34,0 %	
Erittäin kiinteästi	21,5 %	23,4 %	26,9 %	32,0 %	

Ristiintaulukoimalla myös muut yhdistelmät eli muutokset luokiteltuna neljään suhteessa yhteiskuntaan **tai** omaan yhteisöön yhteenkuuluvuuden kanssa, tai koulun vaihdot luokiteltuna neljään suhteessa yhteiskuntaan yhteenkuuluvuuden kanssa ei tullut yhtään tilastollisesti merkitsevää tulosta. Taulukossa 2 esitetyn tuloksen lisäksi nostan kuitenkin esiin lähellä tilastollisesti melkein merkitsevää tulosta antaneen ristiintaulukoinnin.

Taulukossa 3 esitetään neljään luokiteltujen muuttokertojen vaikutus omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan koettuun yhteenkuuluvuuteen. Khii toiseen testin tulos oli 0,064, joka on lähellä P-arvoa 0,05, joka antaisi tilastollisesti melkein merkitsevän tuloksen.

Taulukko 3 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten muuttojen määrän mukaan

Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisösi?	Muutitko peruskoulun aikana?				$\chi^2 = 0,064$
	En	Kerran	2 - 3 kertaa	Vähintään 4	
Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	4,0 %	5,0 %	7,9 %	5,5 %	
Melko löyhästi	10,1 %	8,2 %	9,2 %	8,3 %	
Ei kiinteästi eikä löyhästi	16,0 %	11,8 %	13,2 %	14,5 %	
Melko kiinteästi	46,9 %	52,1 %	50,4 %	40,0 %	
Erittäin kiinteästi	23,0 %	22,9 %	19,3 %	31,7 %	

Taulukossa 3 toistuu jälleen sama ilmiö. Suurin osa vastanneista tuntee melko kiinteää yhteenkuuluvuutta koulu- tai työyhteisöönsä riippumatta muuttokerroista. Heikoiten yhteenkuuluvuutta kokevat 2 – 3 tai vähintään 4 kertaa muuttaneet prosenttiosuuksilla 7,9 % ja 5,5 %. Erittäin kiinteästi yhteenkuuluvuutta kokevat eniten vähintään 4 kertaa muuttaneet, mutta heikoiten 2 – 3 kertaa muuttaneet. Tulokset osoittavat muuttokertojen määrien heikentävän yhteenkuuluvuutta, mutta riittävän monen muuttokerran jälkeen myös lisäävän sitä. Onko mahdollista, että riittävän usein muutettuaan ympäristöjen ja sosiaalisten piirien vaihtumiseen tottuu sopeutumaan? Tämän tutkimuksen tulokset herättävät useita jatkokysymyksiä, joita pohditaan johtopäätöksissä osiossa 5.

Osiossa 2.1 mainittiin eroja mahdollisesti löytyvän myös tyttöjen ja poikien väliltä. Taulukossa 1 löydetty yhteys koulun vaihtamisen vaikutuksesta koettuun yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan otetaan nyt tarkemman tarkastelun kohteeksi. Tutkitaan ristiintaulukoinnin elaboraatiolla, löytyykö eroja tyttöjen ja poikien väliltä tässä aihealueessa. Lähtöoletuksena on, että eroja saattaa löytyä, vaikka nuorisobarometrin tuloksissa ei löydettykään merkittäviä eroja sukupuolten välillä (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017). Poikien heikomman yhteenkuuluvuuden kannalla ovat PISA 2015 oppilaskyselyn tulokset (Väljärvi 2017, 18). Tyttöjen on huomattu olevan esimerkiksi poikia yksinäisempiä (THL kouluterveyskysely 2017; Pekkarisen ja Myllyniemen 2017 mukaan), joka saattaa heijastua myös heikompaan yhteenkuuluvuuteen. Toisaalta Kurosen (2010) tutkimuksesta käy ilmi myös, että

yhteenkuuluvuutta voidaan kokea muutenkin kuin koulussa, joten kokonaiskuvaa yhteenkuuluvuudesta ei tästä ristiintaulukoinnista saada sen perustuessa vain koettuun yhteenkuuluvuuteen koulu- tai työyhteisössä. Näkökulmasta riippuen voidaan siis olettaa, että kumpi tahansa ryhmistä saattaa kokea yhteenkuuluvuutta toista heikommin.

Taulukko 4 Yhteenkuuluvuuden kokeminen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan peruskoulun aikaisten koulunvaihtojen ja sukupuolen mukaan

Vaihdotko koulua peruskoulun aikana?		Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisösi?					χ^2
		Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	Melko löyhästi	Ei kiinteästi eikä löyhästi	Melko kiinteästi	Erittäin kiinteästi	
En	Tytöt	3,9 %	9,2 %	14,4 %	51,4 %	21,1 %	0,869
	Pojat	4,3 %	10,7 %	15,1 %	48,0 %	22,0 %	
Kyllä	Tytöt	3,9 %	6,2 %	18,5 %	47,8 %	23,6 %	
	Pojat	8,5 %	9,6 %	13,6 %	36,7 %	31,6 %	

0,036

Koulua vaihtaneista saatiin tilastollisesti melkein merkitsevä tulos (0,036), joten tyttöjen ja poikien välisiä eroja voidaan tarkastella tällä saralla. Koko taulukon 4 prosenttijakaumat noudattelevat melko johdonmukaisesti samoja tuloksia, kuin koko ryhmää tarkastellessakin. Molemmilla sukupuolilla yleisintä on kokea yhteenkuuluvuutta melko kiinteästi huolimatta siitä, onko vaihtanut koulua. Melko kiinteästi yhteenkuuluvuutta tuntevista koulua vaihtamattomien ryhmä on hieman suurempi molemmilla sukupuolilla, tytöillä 3,6 % ja pojilla 11,3 % suurempi kuin koulua vaihtaneilla. Koulua vaihtaneista heikoiten yhteenkuuluvuutta kokevia poikia oli tyttöjä 4,6 % enemmän. Myös melko löyhästi yhteenkuuluvuutta kokevia poikia (9,6 %) oli enemmän kuin tyttöjä (6,2 %). Melko kiinteästi vastanneista taas tyttöjen osuus on suurempi (47,8 %) kuin poikien (36,7 %). Erittäin kiinteästi vastanneissa poikien osuus nousee taas tyttöjen osuuden yli, kun jopa 31,6 % peruskoulun aikana koulua vaihtaneista pojista kokee erittäin kiinteää yhteenkuuluvuutta omaan koulu- tai työyhteisöön.

Viimeisenä tutkitaan, onko äidin koulutustasolla vaikutusta lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Taulukosta 5 nähdään, että äidin koulutustasolla on melko selkeästi vaikutusta lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen omaa koulu-

tai työyhteisöä kohtaan, sillä khii toiseen testi antoi tilastollisesti merkitsevän tuloksen (P-arvo alle 0.01). Tämä sotii hieman nuorisobarometrin huomiota vastaan, jonka mukaan vanhempien koulutuksella on vaikutusta lasten koulumenestykseen, muttei niinkään kouluviihtymiseen, johon yhteenkuuluvuus osaltaan vaikuttaa (Pekkarinen ja Myllyniemi 2017, 26 – 27). Korkeasti koulutettujen äitien lapset näyttäisivät kokevan kiinteämpää yhteenkuuluvuutta kuin matalasti koulutettujen, sillä prosenttimäärät erittäin tai melko kiinteästi yhteenkuuluvuutta tuntevilla ovat suuremmat korkeakoulutetuilla ja melko tai erittäin löyhästi tai ei ollenkaan tuntevilla matalammat kuin matalasti koulutetuilla. Johtopäätös tästä taulukosta on, että korkeasti koulutettujen äitien jälkeläiset tuntevat keskimääräisesti kiinteämpää yhteenkuuluvuutta omaan koulu- tai työyhteisöönsä, kuin matalasti koulutettujen äitien.

Taulukko 5 Äidin koulutustason vaikutus lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöään kohtaan

Äidin koulutustaso		
Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisöösi?	Korkeakoulu	Alempi
Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	2,2 %	5,9 %
Melko löyhästi	8,8 %	9,8 %
Ei kiinteästi eikä löyhästi	14,9 %	13,8 %
Melko kiinteästi	49,4 %	47,3 %
Erittäin kiinteästi	24,7 %	23,2 %

$$\chi^2 = 0.007$$

Taulukon 5 tuloksien pohjalta tutkitaan vielä ristiintaulukoinnin elaboraatiolla, onko äidin koulutustasolla ja koulunvaihtokerroilla yhteisvaikutusta lasten koettuun yhteenkuuluvuuteen. Taulukosta 6 näemme ettei koulunvaihtojen ja äidin koulutustason yhteisvaikutuksella ole merkitystä lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöä kohtaan. Ristiintaulukoinnista ei saatu tilastollisesti merkitsevää tulosta, mutta aiemmat tulokset toistuvat tässäkin testissä. Taulukon 5 tuloksen mukaisesti korkeasti koulutettujen äitien lapset kokevat matalasti koulutettujen lapsia enemmän melko tai erittäin kiinteää yhteenkuuluvuutta ja vähemmän erittäin tai melko löyhää tai ei ollenkaan. Molemmissa koulutustasoissa yleisintä on kokea melko kiinteää yhteenkuuluvuutta. Koulua vaihtaneet jälleen kerran kokevat enemmän erittäin kiinteää

yhteenkuuluvuutta kuin ei-vaihtaneet, korkeasti koulutetuilla 9,8 % enemmän ja matalasti koulutetuilla 4,5% enemmän.

Taulukko 6 Äidin koulutustason ja koulunvaihtojen yhteisvaikutus lapsen kokemaan yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöään kohtaan

Äidin koulutustaso	Vaihdotko koulua peruskoulun aikana?	Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi omaan koulu- tai työyhteisösi?					χ^2
		Erittäin löyhästi tai ei ollenkaan	Melko löyhästi	Ei kiinteästi eikä löyhästi	Melko kiinteästi	Erittäin kiinteästi	
Korkeakoulu	Ei	2,0 %	9,5 %	14,3 %	52,0 %	22,1 %	0,251
	Kyllä	2,6 %	6,0 %	14,7 %	44,8 %	31,9 %	
Alempi	Ei	4,9 %	10,0 %	14,1 %	49,3 %	21,7 %	0,25
	Kyllä	7,1 %	8,4 %	16,0 %	42,2 %	26,2 %	

5. Johtopäätökset

Tutkimuksesta saatiin sekä hypoteesia tukevia, että sen vastaisia tuloksia. Oletus oli, että peruskoulun aikana muuttaminen ja koulun vaihtaminen vaikuttavat negatiivisesti koettuun yhteenkuuluvuuteen omaa koulu- tai työyhteisöä sekä suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Heikoiten yhteenkuuluvuutta kokivat ne, jotka olivat muuttaneet ja vaihtaneet koulua, erityisesti useammin kuin kerran. Yllättävän tuloksen tarjosi kuitenkin useimmiten koulua vaihtaneet ja muuttaneet, erityisesti 4 kertaa tai enemmän, jotka näyttäisivät kokevan kiinteämmin yhteenkuuluvuutta kuin muut. Tämä on hyvin mielenkiintoinen ja odottamaton tulos. Syitä tälle voidaan hakea esimerkiksi aiemminkin mainitusta tottumisesta. Sosiaalisten verkkojen ja ympäristön alituiseen muuttumiseen saattaa ajan saatossa tottua ja turtua, jolloin siitä tulee yksilölle normaali ja luonnollinen tapa toimia.

Toinen selitys löytyy mahdollisesti vanhempien koulutustasosta. Ristikari ym. (2016, 85) huomasivat 25 ikävuoden seurannassaan korkeimmin koulutettujen vanhempien lasten muuttaneen kilometrimääräisesti eniten 25 ikävuoteen mennessä. Tämä voi selittyä esimerkiksi koulutuksen periytymisen teoriolla, usein korkeasti koulutettujen vanhempien

lapset hakeutuvat myös korkeakouluihin. Korkeakouluja on vain harvemmillä paikkakunnilla Suomessa, jolloin koulutuksen perässä joutuu usein muuttamaan. Tämänkin huomion valossa olisi jatkossa siis mielenkiintoista tutkia tarkemmin vanhempien koulutus- ja tulotason vaikutusta nuorten kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen.

Pekkarisen ja Myllyniemen (2017, 123) mukaan sekä sukupuolella, että vanhempien sosioekonomisella asemalla on todettu olevan yhteys nuoren kokemaan hyvinvointiin. Siksi olisi aiheellista tutkia myös onko muuton yhteydessä syntyvien ongelmien ehkäisy mahdollista paremmalla tulotasolla vai onko tulotasolla lainkaan vaikutusta. Välijärvi (2017, 18) huomasi PISA 2015 tuloksissa myös korkeimpaan sosioekonomiseen neljännekseen kuuluvien oppilaiden kokevan korkeampaa yhteenkuuluvuutta, kuin alimpaan neljännekseen kuuluvat.

Jatkossa voitaisiin myös toteuttaa eksaktisti tähän aiheeseen paneutuva tutkimus, johon etsittäisiin vastaajiksi erityisesti peruskoulun aikana muuttaneita ja koulua vaihtaneita. Tässä tutkimuksessa esiin nostettujen tekijöiden lisäksi voitaisiin tutkia vielä muitakin mahdollisia osatekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa nuorten kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja tutkia erityisesti peruskoulun aikaisten muutosten vaikutusta siihen. Näitä osatekijöitä voisivat olla muun muassa kansalaisuus. Kokevatko Suomessa syntyneet enemmän yhteenkuuluvuutta yhteiskuntaan kuin muualta Suomeen muuttaneet? Tälle löytyisi osaltaan aineksia myös Nuorisobarometrissa 2017, mutta kandidaatintutkielman rajallisen mitan vuoksi tutkimus rajautui vain näihin muuttujiin. Nuorisobarometrissa oli myös liuta kysymyksiä, joissa haastateltavaa pyydettiin ajattelemaan omaa peruskouluaikaansa ja sen perusteella vastaamaan erilaisiin väittämiin esimerkiksi luokan työrauhasta tai opettajien kannustavuudesta. Erityisesti kysymys ”tunsin olevani kouluyhteisön jäsen” saattaisi tarjota lisäarvoa yksilön nykypäivänä kokeman yhteenkuuluvuuden tutkimiseen.

Lähteet

Hännikäinen, Maritta. 2004. Leikki ja leikillisuus yhteenkuuluvuuden tunteen rakentajina. Teoksessa L. Piironen (toim.): *Leikin pikkujättiläinen*. Helsinki: WSOY 150-157.

Hännikäinen, Maritta. 2006. Yhteenkuuluvuuden tunne ja oppijoiden yhteisöksi kehittyminen. Teoksessa Alasuutari, Maarit, Hännikäinen, Maritta, Karila, Kirsi, Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen Helena. (toim.), *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 126-146.

Karhunen, Hannu & Uusitalo, Roope. 2017. 50 vuotta koulutusmahdollisuuksien tasa-arvoa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 2017:3, 296 – 303.

Keski-Petäjä, Miina & Witting, Mika. 2016. Vanhempien koulutus vaikuttaa lasten valintoihin. Tilastokeskus.

<https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/vanhempien-koulutus-vaikuttaa-lasten-valintoihin/>

Kuronen, Ilpo. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun: ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. *Väitöskirja*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 26.

KvantiMOTV. 2004. Ristiintaulukointi.

<https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>

Metsämuuronen, Jari. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. *E-kirja, opiskelijalaitos*. Helsinki: International Methelp Oy, Booky.fi.

Mikkonen, Susanna & Korhonen, Vesa, (toim.) 2018. Työläistaustaiset yliopisto-opiskelijat ja koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:4.

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami, (toim.) 2017. Opin polut ja pientareet: *Nuorisobarometri 2017*.

Reinikainen, Sarianna. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. *Väitöskirja*. Helsingin Yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 224.

Ristikari, Tiina, Törmäkangas, Liisa, Lappi, Aino, Haapakorva, Pasi, Kiilakoski, Tomi, Merikukka, Marko, Hautakoski, Ari, Pekkarinen, Elina & Gissler, Mika. 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä: 25 ikävuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä. Helsinki: *THL: raportti 9/2016 Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 101*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suomi_nuorten_kasvuymparistona.pdf

Valtion nuorisoneuvosto. 2016. Nuorisobarometri. Luettu 25.11.

<https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>

Väljærvi, Jouni. 2017. PISA 2015: Oppilaiden hyvinvointi. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://ktl.jyu.fi/vanhat/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2017/KTL-D118>

Sähköinen tietoaaineisto

Nuorisoasiain neuvottelukunta (Nuora) & Nuorisotutkimusverkosto. 2017.

Nuorisobarometri 2017. Versio 1.0 (2019-01-31). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3250>

Liite 1

Nuorisobarometrin 2017 kysymykset, joita tässä tutkielmassa on käytetty.

[T1] Sukupuoli

[K8a] Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi koulu- tai työyhteisösi?

[K8b] Entä kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi suomalaiseen yhteiskuntaan (5 erittäin kiinteästi, 4 melko kiinteästi, 3 ei kiinteästi eikä löyhästi, 2 melko löyhästi, 1 erittäin löyhästi tai ei ollenkaan, 99 = en osaa sanoa)

[T6] Kuinka monta kertaa muutit peruskouluvuosisi aikana?

[T7] Kuinka monta kertaa vaihdoit koulua peruskoulun aikana?

[T16] Mikä on äitisi koulutustaso?